

UZZIŅAI

Vēlēšanas – demokrātijas spogulis

Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi Latvijā valsts suverenā vara pieder Latvijas tautai. Viens no veidiem, kā tauta var īstenot savu varu, ir brīvas un demokrātiskas vēlēšanas. Reizi četros gados

oktobra pirmajā sestdienā Latvijā norisinās kārtējās parlamenta jeb Saeimas vēlēšanas. Tajās var piedalīties visi balsstiesīgie Latvijas pilsoņi, kuri vēlēšanu dienā sasnieguši 18 gadu vecumu.

Saeimas vēlēšanās ikviens vēlētājs neatkarīgi no deklarētās dzīvesvietas drīkst balsot jebkurā vēlēšanu iecirknī Latvijā vai ārvalstīs. Saeimas vēlēšanās nav iespējams nobalsot iepriekš.

Komisijas – cilvēki, kuriem uzticamies

Vēlēšanu sagatavošanu un norisi Latvijā nodrošināt palīdz republikas pilsētu un novadu vēlēšanu komisijas. Latvijā ir 119 pašvaldību vēlēšanu komisijas.

Tās ir vēlētas un pastāvīgas pašvaldību institūcijas, ko reizi četros gados pēc pašvaldību vēlēšanām ievēl attiecīgā novada dome. Pašvaldības vēlēšanu komisijā ir no septiņiem līdz 15 locekļiem. To, cik pārstāvju būs vēlēšanu komisijā, izlemj pašvaldība. Vēlēšanu komisijas locekļi no sava vidus ievēl komisijas priekšsēdētāju un sekretāru.

Vēlēšanu nodrošināšanai tiek izveidotas arī vēlēšanu iecirkņu komisijas, kas sastāv no septiņiem locekļiem. Līdz 27. augustam visās pašvaldībās vēlēšanu

iecirķņu komisijām jābūt izveidotām. Vēlēšanu iecirkņu komisijas locekļus ievēl attiecīgās pašvaldības vēlēšanu komisija. Pašvaldības vēlēšanu komisija iecel arī vēlēšanu iecirkņa komisijas priekšsēdētāju un sekretāru. Novados, kur ir divi vēlēšanu iecirkņi, viena iecirkņa komisijas pienākumus veic novada vēlēšanu komisijas locekļi. Vēlēšanu iecirkņu komisijas izveido neilgi pirms vēlēšanām, un pēc vēlēšanām to darbība izbeidzas. Tiesības izvirzīt un pieteikt pārstāvjus darbam vēlēšanu iecirkņa komisijā ir reģistrētām partijām vai partiju apvienībām, ne mazāk kā desmit vēlētājiem, kā arī no-

vada vēlēšanu komisijas locekļiem.

Vēlēšanu komisijas locekļi nedrīkst būt Saeimas, Eiropas Parlamenta vai pašvaldības deputāti. Vēlēšanu komisijas locekļi nedrīkst būt deputātu kandidāti. Tāpat vienu un to pašu pārstāvi nevar pieteikt darbam vienlaicīgi vairākās vēlēšanu komisijās.

Saeimas vēlēšanās komisijas tiek finansētas no valsts budžeta, savukārt pašvaldību vēlēšanās to darbību finansē attiecīgā pašvaldība. Vēlēšanu komisiju izveidošanu un darbību nosaka likumi, tām ir saistošas Centrālās vēlēšanu komisijas instrukcijas, lēmumi un rīkojumi. □

Balsi nevar viltot

Darbam iecirkņu vēlēšanu komisijās kandidātus visbiežāk iesaka novadu vēlēšanu komisijas locekļi, reti iedzīvotāji izvirza kādu no sava vidus vai iesaka domes deputāti.

Novados iecirkņu vēlēšanu komisijas ir izveidotas. Taču interese par šo darbu bijusi minimāla. "Iedzīvotājiem intereses nebija nekādas. Novada komisija uzrunāja cilvēkus, kuriem var uzticēties, kuri jau strādājuši komisijā. Iecirkņu komisijas daudz nav mainījušās," stāsta Vecpiebalgas novada komisijas priekšsēdētājs Andris Balodis un atzīst, ka kritizētāju netrūkst, taču strādātāju

gan. "Jāstrādā par simbolisku samaksu, atbildība liela, jāstrādā brīvdienā. Kaut vai 21 kaudzītē salikt visus biļetenus, lai katrs vēlētājs saņemtu partiju sarakstu komplektu, ir ļoti atbildīgs darbs," uzsver novada vēlēšanu komisijas priekšsēdētājs un atceras, ka pirms gadiem Taurenē un Dzerbenē visi iecirkņu komisiju locekļi nākamreiz nekandidēja, bez problēmām izdevās izveidot jaunas.

Šajās vēlēšanās Vecpiebalgas pagasta vēlēšanu iecirknis tiks iekārtots kultūras namā, jo domes zāle pārbūvēta, turklāt tā bija par šauru, ja vieta nepieciešama novērotājiem. "Bija pierasts strādāt domes zālē, mēs, komisija, satiksimies, vērtēsim, kas nepieciešams, lai varētu organizēt vēlēšanu norisi. Ir daudz sīkumu, kas svarīgi, kaut vai apgaismojums, lai vēlētāji var labi redzēt biļetenos rakstīto," pastāsta Andris Balodis un atgādina, ka ir stingri

noteikts, kāda ir vēlēšanu norises kārtība: "Vēlēšanas nav pašdarbība, to norisi nosaka normatīvie akti."

Raunas novadā darbosies divi vēlēšanu iecirkņi – Drustos un Raunā. Iecirknī Raunā strādās novada vēlēšanu komisija. "Drustos aicinājam pieteikties, atsaucība ļoti maza," stāsta novada komisijas priekšsēdētāja Linda Zūdiņa un atzīst, ka aiz muguras runātāju netrūkst gan par to, ka komisijas locekļi saņem algu, gan to, ka neko nedara. "To, kāda komisijai ir atbildība un darba apjoms, zina tikai tie, kuri ar to reāli saskārušies. Kļūdoties nedrīkst, strādājot komisijā, sīkumu dēļ viegli var zaudēt reputāciju," pārdomās dalās raunēniete.

Linda atzīst, ka komisijas atalgojums ir ļoti pieticīgs, vienāds attālos pagastos un lielos centros. Arī tas neraisa vēlēšanos strādāt vēlēšanu komisijā. "Pašvaldību vēlēšanās apmēram ir skaidrs, cik vēlētāju var atnākt uz iecirkni, bet Saeimas vēlēšanās, kad katrs balso, kur vēlas, to paredzēt nevar. Raunā Saeimas vēlēšanu dienā ir Svētīšu vakars, iepriekšējās vēlēšanās vēlētāju bija ļoti daudz," vērtē Linda Zūdiņa un atzīst, ka mazos pagastos komisijā nevajag septiņus locekļus, kā ierasts apstiprināt.

Jaunpiebalgas novada Zosēnu vēlēšanu iecirknī komisijā strādās pieci locekļi. "Nav tik daudz vēlētāju, prakse rāda, ka septiņi nav nepieciešami," skaidro novada komisijas sekretāre Līga Ābelniece.

Cēsu novadā iedzīvotāji bija savākuši parakstus par saviem kandidātiem darbam vēlēšanu iecirknī, vairākus uzrunāja novada komisija. "Iecirkņu komisijās ir pamainījušies locekļi, divos no šiem iecirkņiem ir jauni komisiju priekšsēdētāji, kuriem ir pieredze, strādājot komisijā. Rezervistū nav. Cilvēki negrib veltīt laiku darbam komisijā, un te mazsvarīgs nav arī atalgojums," stāsta Cēsu novada vēlēšanu komisijas priekšsēdētāja Līga Dzemido. Atalgojums vēlēšanu komisiju

- **Cēsu novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētāja L. Dzemido, sekretārs K. Blaumanis, locekļi – J. Miranoviča, V. Švāne, J. Gruntmanis, E. Muceniece, J. Mariņenko.
- **Pārgaujas novada vēlēšanu komisija:**
D. Kūriņa, I. Vimba, E. Kasparāne, J. Venta, I. Mežvieta, L. Baumanes, S. Veitmanis.
- **Priekuļu novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētāja Dace Ikauniece, sekretāre Linda Petroviča, locekļi – D. Ročāne, A. Rampāns, A. Zilvere, A. Ļubinskis, I. Bēme.
- **Vecpiebalgas novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētājs A. Balodis, sekretāre E. Rutka, locekļi – D. Slaidiņa, I. Švalbe, D. Linkuma, G. Upena, A. Pētersone.
- **Amatas novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētāja I. Rutkovska, sekretāre M. Žīgure, locekļi – I. Rodina, V. Demešenkova, D. Kipēna, L. Kauķīte, M. Kalācis.
- **Raunas novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētāja L. Zūdiņa, sekretāre I. Plētiņa, locekļi – I. Blūma, S. Lakina, D. Abrama, J. Savicka, D. Spalviņa.
- **Jaunpiebalgas novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētājs Arnis Ratiņš, sekretāre Līga Ābelniece, locekļi – V. Gansons, M. Apsīte, G. Vīksna, I. Blūma, J. Lipiņš.
- **Līgatnes novada vēlēšanu komisija:**
priekšsēdētāja D. Krūmiņa – Eglīte, sekretāre L. Andersone, locekļi – I. Goba, I. Gablika, V. Gabliks, I. Gragojska, D. Bicāne.

locekļiem pirms šīm vēlēšanām tika paaugstināts par 20 centiem stundā, un tagad par darbu tiks maksāti 2,70 eiro stundā, vēl jānorēķina nodokļi. "Kā teica iecirkņu komisiju locekļi skolās, viņiem vēlēšanu dienā ir prieks satikt bijušos audzēkņus, viņu vecākus. Ne jau naudas dēļ kāds uzņemas tādu atbildību," pastāsta Līga Dzemido.

Viņa atzīst, ka katras vēlēšanas ir citādas. "Aizvien vairāk komisiju darbā ienāk tehnoloģijas un cilvēciskais faktors samazinās. Bet aizvien pie iecirkņa durvīm pases pārbauda cilvēks, tāpat kā reģistrē ierašanos vēlēšanās," atzīst L. Dzemido.

Vecpiebalgas novada vēlēšanu komisijas priekšsēdētājs Andris Balodis atminas, kā pirms daudziem gadiem Vecpiebalgas pagastā bija no bankas aizņēmušies naudas skaitāmo mašīnu un ar tās palīdzību skaitīja biļetenus. "Skaitīšanā kļūdas ir izslēgtas, arī vēlētāju vilktos plusus un mīnus nu nekādi nevar izlabot," skaidro Andris Balodis.

Priekuliete Biruta Mežale savulaik bija Cēsu rajona vēlēšanu komisijas priekšsēdētāja. Viņa pauž pārliecību, ka vēlēšanu komisijās par locekļiem jāiet godīgiem cilvēkiem, tiem, kuriem svarīgi, kas

notiek valstī, kuri zina, kas ir demokrātiskas vēlēšanas. Taču viņa uzsver: "Tās ir vislielākās muļķības, ka iecirkņa vēlēšanu komisija var kaut ko viltot, grozīt. Runāja, ka varot plusus pārzīmēt par mīnusiem, zaudētāju balsis un tukšās aploknes pieskaitīt uzvarētājiem un daudz ko citu. Savulaik vēlēšanu norisi arī mūsu iecirkņos vēroja pārstāvji no citām Eiropas Savienības valstīm un atzinīgi novērtēja vēlēšanu sistēmu Latvijā. Un tas bija tad, kad nebija elektroniskās skaitīšanas, protokolu." Biruta Mežale arī uzsver, ka tie, kuri domā par iespējamām viltošanām, lai apsver, vai paši riskētu ko tādu darīt, jo sods nav mazs. "Ir cilvēki, kuriem patīk daudz ko sadomāt un, jaunu nedomājot, stāstīt citiem, un ir tādi, kuri to dara apzināti. Kā jau nelabvēļi. No viņiem var visu ko sagaidīt."

Biruta arī bijusi kā vēlēšanu novērotāja Azerbaidžānā. "Tur varēja redzēt riska zonas, kur varēja kaut kas nelikumīgs notikt. Komisijas to apzinājās, un katram skaitītājam aiz muguras stāvēja novērotājs," atceras Biruta Mežale un atgādina, ka Latvijā balsis skaita elektroniski un tās nav iespējams viltot. □

FAKTI

Iedzīvotāju un vēlētāju skaits novados

■ Amatas novadā	5506	4306
■ Cēsu novadā	18 425	13 985
■ Jaunpiebalgas novadā	2255	1840
■ Līgatnes novadā	3512	2802
■ Pārgaujas novadā	3947	3148
■ Priekuļu novadā	8446	6289
■ Raunas novadā	3246	2651
■ Vecpiebalgas novadā	3961	3271

(Dati 2018. gada 5. jūnijā)

Iepriekšējās Saeimas vēlēšanās Amatas novadā no 4656 balsstiesīgajiem piedalījās 2772, Cēsu novadā – no 14 541 nobalsoja 10 180, Jaunpiebalgas novadā – no 2045 vēlēšanās par kādu no partijām vai to apvienībām savu balsi atdeva 1247 balsstiesīgie pilsoņi, Līgatnes

novadā – no 2997 piedalījās 2052, Pārgaujas novadā – no 3430 balsstiesīgajiem pilsoņiem vēlēšanās nobalsoja 2085, Priekuļu novadā – no 6589 pilsoņiem uz vēlēšanām aizgāja 3568, Raunas novadā – no 2961 vēlētājiem piedalījās 1908, Vecpiebalgas novadā – no 3578 nobalsoja 2330.

Lappusi sagatavojuši SARMĪTE FELDMANE

Publikācijas sagatavotas ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem.

Mērķprogrammā "Reģionālo un vietējo mediju atbalsta programma" atbalstīts projekts nr. Nr.2/MEDIA/18/013

Valsts reģionālās attīstības aģentūra